

Taistelut tieteessä, tekniikassa ja teollisuudessa

Tässä *Tekniikan Waiheiden* numerossa käsitellään useammanlaisia taisteluita. Sekä talouden ja yritysjohtamisen että median ja markkinoinnin kieli on usein täynnä sotaisia metaforia strategioiden, taktiikoiden, etulinjojen ja sissimarkkinoinnin tapaan. Aikanaan maailmankuululla filosofi Bertrand Russellilla oli vakavia epäilyksiä kapitalismin ja sodan kohtalonyhteydestä, joten hän halusi edistää kilvoittelua ideoista. Hän kuitenkin näki, että kilvoittelu politiikan ja talouden aloilla saattoi olla terveellinen ja hyödyllinen osa yksilöiden ja yhteisöjen elämää. Vapaasti kääntäen:

Organisaatioita, joihin yksilö vapaaehtoisena jäsenenä kuuluu, ovat esimerkiksi poliittiset puolueet, kirkot, klubit, ystävyysseurat, yritykset, joihin hän on sijoittanut rahaa, jne. Monilla näistä on vastassaan samanlaisia vihollisorganisaatioita: kilpailevat poliittiset puolueet, toisinajattelevat kirkot, kilpailevat yritykset jne. Syntyvä kilpailu antaa siitä kiinnostuneille dramatiikka sekä kanavan voimakkailla impulsseilla. Vastakkaisten organisaatioiden väliset taistelut, kun viranomaiset pakottavat ne verettömiksi, tarjoavat hyödyllisen kanavan taistelun- ja vallanhimolle, jotka muuten saattaisivat etsiä synkempiä muotoja. Jos valtio on löyhä tai puolueellinen, on olemassa vaara, että poliittiset kilpailut voivat muuttua mellakoiksi, murbiksi ja sisällissodaksi. Mutta jos vaara vältetään, ne ovat terveellinen elementti yksilöiden ja yhteisöjen elämässä. (Russell 1938, p. 219)

Mitkä sitten ovat tämän numeron taistelut?

Vuonna 1986 Valmet Oy myi hissiliiketoimintansa amerikkalaiselle Otisille, mikä synnytti Suomessa poikkeuksellisen kiihkeän mediakeskustelun, johon pureutuu Ilkka Mäntyvaa-ra katsauksessaan *Mediataistelu hissitehtaasta*. Taustalla oli pitkäaikainen kilpailu kotimaisen Kone Oy:n kanssa, joka yritti estää kaupan ja saada tehtaan itselleen. Mediataistelu jakautui kotimaisen teollisuuden suojelijoiden ja kaupan vapauden kannattajien välille, ja se herätti laajan julkisen keskustelun lehdistössä, televisiossa ja poliitikkojen parissa. Koneen johtaja Pekka Herlin syytti Valmetia maanpetoksesta, ja poliittiset vaikuttajat, kuten kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapäällikkö Bror Wahlroos, ottivat kantaa Otisin tuloa vastaan. Työntekijät ja ammattiliitot jakoivat mielipiteitä: osa kannatti Koneen, osa Otisin ratkaisua. Lopulta Valmetin hallintoneuvosto päätti myydä hissitehtaan Otisille helmikuussa 1986, ja perustettiin uusi yhtiö Valmet Otis Oy. Kaupan seurauksena Valmetin hissinvalmistus Suomessa loppui 1990-luvun alussa, kun tuotanto siirtyi eurooppalaisiin standardeihin ja Otisin tuotteisiin.

Hieman toisenlaisia taisteluita tarjoaa allekirjoittaneen arvio Stephen H. Haberin ja Naomi R. Lamoreaux'n toimittamasta artikkelikokoelmasta *The Battle over Patents: History and Politics of Innovation* (Haber ja Lamoreaux 2021). Kirja haastaa viime vuosikymmenien patenttien merkitystä vähättelevää tutkimusta ja tarjoaa uusia näkökulmia patentoinnin rooliin eri aikakausina ja teollisuudenaloilla. Sen artikkelit osoittavat, miten patentit ovat mahdollistaneet uudenlaisia liiketoimintamalleja, suojanneet pienten yritysten innovaatioita ja edistäneet teknologian siirtoa. Patenteista on myös taisteltu verisesti – jos sotaisia metafora sallitaan – oikeussaleissa. Siinä missä keksijät ovat kamppailleet siitä, kuka ehtii ensin patenttoimaan, taloushistorian ja taloustieteen tutkijat ovat taistelleet patentoinnin merkityksestä

yleisesti. Koska lähteitä on paljon ja teknologian lupaus sekä yksilön oikeus omaan työhönsä ovat melko intuitiivisia ajatusrakennelmia, voisi ajatella, että patentoinnin merkitystä innovaatiotoiminnan intensiivisyydelle ja talouskasvulle olisi helppo tutkia. Asia ei kuitenkaan ole tutkimuksessa mitenkään yksiselitteinen. Välillä patentointi on nähty merkittävänä innovaatioiden ja taloudellisen kasvun edistäjänä, kun taas välillä patentointi on nähty yhdentekevä-nä tai jopa innovaatioita ja kasvua rajoittavana tekijänä.

Vaikka valtionyrityksen omistuksesta ja teknologiasta ja tiedosta patentti-instituution puitteissa käytävät kamppailut hieman eroavat, kietoutuvat ne kuitenkin syvemmässä tarkastelussa yhteen monin tavoin. Kilpailun sääntely (esim. patentit, valtiontuki, kauppapolitiikka), poliittinen vaikutusvalta, teknologian siirto ja lisensointi sekä kansallisten ja globaalien intressien törmäys historiallisessa kontekstissa nousevat esiin molemmissa tapauksissa. Ne havainnollistavat, miten taloudelliset, poliittiset ja teknologiset tekijät kietoutuvat yhteen innovaatioiden ja kilpailun sääntelyssä.

Olli Turunen
Päätoimittaja

Viitteet

Haber, Stephen H., ja Naomi R. Lamoreaux, toim. 2021. *The Battle over Patents: History and Politics of Innovation*. Oxford University Press.

Russell, Bertrand. 1938. *Power: A New Social Analysis*. George Allen & Unwin.

To cite this article: Olli Turunen, ”Taistelut tieteessä, tekniikassa ja teollisuudessa” *Tekniikan Waiheita* 43, no. 3 (2025): 4–5. <https://doi.org/10.33355/tw.178545>

To link to this article: <https://doi.org/10.33355/tw.178545>